

Laatuseloste 2000

1. Ulkomaankauppatilaston käyttötarkoitus ja keskeiset käsitteet

1. 1. Kuvattava ilmiö

Ulkomaankauppatilasto kuvaa Suomen ja muiden Euroopan unionin (EU) jäsenvaltioiden ja Suomen ja kolmansien maiden välistä tavarakauppaa eli sisä- ja ulkokauppaa. Ulkomaankauppatilasto on virallinen tietolähde Suomen tuonnista, viennistä ja kauppatasteesta. Euroopan yhteisön ulkokaupan (extrastat) ja sisäkaupan (intrastat) tilastointia koskevalla lainsäädännöllä varmistetaan, että tilastot perustuvat tarkoin määriteltyyn normistoon, jota sovelletaan kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Lisäksi ulkomaankaupan tilastoinnin käytännön soveltamisesta on annettu komission asetuksilla tai päätöksillä yhtenäiset määritelmät ja menetelmät.

Sisäkaupan tilastojärjestelmä otettiin Euroopan yhteisössä käyttöön tammikuun alusta 1993. Suomessa kyseistä tilastojärjestelmää alettiin soveltaa vuoden 1995 tammikuun alusta, kun Suomesta tuli EU:n jäsenvaltio. Sisäkaupan tilasto edellyttää tietojen suoraa keruuta yrityksiltä. Tietojen keruu on läheisesti yhteydessä EU:n sisäkaupan arvonlisäverojärjestelmään (ALV-järjestelmä). Tietojen keruussa sovellettava kynnsarvokäytäntö tarkoittaa sitä, että lukumääräisesti suurin osa sisäkauppaa harjoittavista yrityksistä on vapautettu tietojen antamisesta.

Ulkokaupan tilastojärjestelmän tiedot saadaan tulliselvitystiedoista.

1. 2. Tilaston käyttötarkoitus

Ulkomaankauppatilasto on ensiarvoisen tärkeä väline lukuisille julkisen ja yksityisen sektorin päätöksentekijöille, suunnittelijoille ja tutkijoille. Seuraavassa esitetään muutamia ulkomaankauppatilaston käyttökohteita:

- Euroopan yhteisön viranomaisten monenkeskisten ja kahdenkeskisten yhteistä kauppapolitiikkaa koskevien neuvottelujen valmistelu
- EU:n sisämarkkinoiden ja kansantalouden kehityksen seuranta
- muiden kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen toimintapolitiikkojen valmistelu ja seuranta
- kansallisten intressien valvonta talous- ja kauppapolitiikassa
- yritysten tiedon lähde markkinatutkimuksien laadinnassa ja kaupallisten strategioiden kehittämisessä
- maksuasetilaston, kansantalouden tilinpidon ja taloudellisen tutkimuksen olennainen tietolähde
- globalisaation kehittymisen ja sen vaikutusten seuranta
- tiedotusvälineet ja "suuri yleisö"

Yllä esitetyt esimerkit kuvaavat ulkomaankauppatilaston käytön ja käyttäjäkunnan laajuutta ja monipuolisuutta.

1. 3. Lainsäädännöllinen perusta

Suomen ulkomaankauppatilasto perustuu Euroopan yhteisön lainsäädäntöön sekä Suomen kansalliseen tullilakiin (1466/94).

Lainsäädösperusta jakautuu kahteen osaan. Toinen koskee sisäkaupan ja toinen ulkokaupan tilastointia. Sen lisäksi noudatetaan EY:n yleistä tilastoasetusta (Euratom, ETY) 1588/90. Hyödykenimikkeistö, jota sovelletaan sekä sisäkaupan että ulkokaupan tilastointiin, perustuu neuvoston asetukseen (ETY) N:o 2658/87 tariffi- ja tilastonimikkeistä ja yhteisestä tullitariffista. Maanimikkeistö, joka on myös molemmille järjestelmille yhteinen, perustuu komission asetukseen (EY) N:o 2032/2000 yhteisön ulkokaupan ja jäsenvaltioiden välisen kaupan tilastojen maaluokituksesta. Kyseinen luokitus on niin

sanotun ISO-alfa standardin (ISO 3166) mukainen, jossa maatunnus on muodostettu kahdesta kirjaimesta.

Neuvoston antama sisäkaupan tilastoinnin perusasetus (ETY) 3330/91 luo sisäkaupan tilastoinnin metodologisen perustan, jonka täytäntöönpanon soveltamisesta on säädetty komission asetuksella (EY) N:o 1901/2000. Perusasetusta on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksilla (EY) N:o 1182/1999 ja (EY) N:o 1624/2000.

Ulkokaupan eli yhteisön ja sen jäsenvaltioiden tavarakauppaa kolmansien maiden kanssa koskevista tilastoista on säädetty neuvoston perusasetuksella (EY) N:o 1172/95. Ulkokaupan tilastoinnin perusasetuksen täytäntöönpanon soveltamissäännökset on annettu komission asetuksessa (EY) N:o 1917/2000. Ulkokaupan perusasetusta on muutettu neuvoston asetuksilla (EY) N:o 476/97 ja (EY) N:o 374/98.

Euroopan yhteisön lainsäädännössä on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon Yhdistyneiden kansakuntien tilastotoimiston kansainvälisen tavarakaupan tilastoja koskevat suositukset (International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions, United Nations 1998).

1. 4. Käytetyt käsitteet, määritelmät ja luokitukset

Ulkomaankauppatilastossa tilastoidaan tavaroiden viennin ja tuonnin arvo- ja määrätiedot tavaranimikkeittäin, maittain ja maa-alueittain. Tuonti tilastoidaan sekä alkuperämaan että lähetysmaan mukaan. Vienti on tilastoitu määrämaan mukaisesti.

Maakäsitteet ovat seuraavat:

- Alkuperämaaksi katsotaan maa, jossa tavara on valmistettu tai jossa viimeisin taloudellisesti merkittävin osa valmistusta on tapahtunut. Tavarankakkaamista ei pidetä valmistuksena.
- Suomeen palautetun tavarankakuperämaaksi merkitään lähetysmaa samoin kuin kauppatapahtumissa, joissa alkuperämaata ei voida tunnistaa.
- Ulkokaupassa yhdistetyn nimikkeistön 97 ryhmän tavarat ilmoitetaan lähetysmaan mukaan alkuperämaan sijasta.
- Ulkokaupassa yhteisöalkuperää olevat tavarat ilmoitetaan lähetysmaan mukaan alkuperämaan sijasta.
- Palkkatyönä valmistetun tavarankak sekä korjauksesta palautetun tavarankak alkuperäksi merkitään maa, jossa kyseinen tuotantotoiminta on suoritettu.
- Käytettyjen laivojen ja lentokoneiden alkuperämaaksi ilmoitetaan maa, johon edellinen omistaja oli sijoittunut.
- Viennin määrämaaksi katsotaan vientiajankohtana viimeisin tiedossa oleva maa (sisäkaupassa EU:n jäsenvaltio), jonne tavara on tarkoitus viedä Suomesta joko suoraan tai toisen maan kautta.
- Palkkatyönä valmistettavan tavarankak ja korjattavaksi toimitetun tavarankak määrämaaksi ilmoitetaan maa, jossa kyseinen tuotantotoiminta suoritetaan.
- Laivojen ja lentokoneiden määrämaaksi ilmoitetaan viennissä maa, jossa ostajan kotipaikka sijaitsee.

Ensisijaisena tavarankak määrän mittayksikkönä on nettopaljous kilogrammoina. Tietyillä tavaroilla on käytössä myös toissijainen määrän mittayksikkö kuten kappale, pari, neliömetri jne. Mittayksiköt ja niiden tunnukset ovat tämän laatuselosteen liitteenä.

Ulkomaankauppatilaston tiedot julkaistaan tilastoarvokäsitteen mukaisina. Tällä tarkoitetaan viennissä/toimituksissa tavarankak FOB-arvoa (free on board) ja tuonnissa/hankinnoissa CIF-arvoa (cost, insurance and freight) tulliselvityksen tai sisäkaupan tilastoilmoituksen antajan valtion rajalla. Tilastoarvo saattaa erota myyntisopimuksen rahasummasta eli laskutusarvosta kauppatapahtumassa käytettyjen toimitusehtojen vuoksi. Tilastoarvoa käytetään yhtenäisenä mittasuurena kaikissa

jäsenvaltioissa ja se on myös YK:n antamien kansainvälisen tavarakaupan tilastosuositusten mukainen. Arvotiedot eivät sisällä Suomessa kannettavia veroja ja tulleja.

Suomen ulkomaankauppatilasto julkaistaan seuraavien tilastoluokitusstandardien mukaan:

- Yhdistetty nimikkeistö; Combined Nomenclature (CN)
- Kansainvälisen kaupan luokittelustandardi; Standard International Trade Classification (SITC, rev.3)
- Tuoteluokittelu toiminnan lajin mukaan; Classification of Products by Activities (CPA)
- Toimialaryhmät pääasiallisen käyttötarkoituksen mukaan; Main Industrial Groupings (MIG)
- Euroopan yhteisön toimialaluokitus; Nomenclature générale des Activités économiques dans les Communautés européennes (NACE rev.1)

Yhdistetty nimikkeistö (CN) perustuu Harmonisoituun järjestelmään (Harmonized Commodity Description and Coding System, World Customs Organisation, WCO) ja sitä käytetään sekä tariffioinnissa että tilastoinnissa Euroopan yhteisössä. Yhdistetyn nimikkeistön noin 10 600 tavaranimikettä ovat käytössä sekä sisä- että ulkokaupan tilastoinnissa. SITC on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) julkaisema kansainvälisen kaupan luokittelu. CPA on Euroopan yhteisön käyttämä tavaroiden ja palvelusten luokittelujärjestelmä. MIG on virallista statusta vailla oleva eurooppalainen (Eurostat) luokittelu, jossa toimialat on ryhmitelty niiden tuottamien tavaroiden käyttötarkoituksen mukaan. NACE on taloudellista toimintaa harjoittavien yksiköiden toimialaluokitus.

Yhdistetty nimikkeistö (CN) on Suomen ulkomaankauppatilaston käyttämä pääasiallinen luokittelustandardi. Sekä sisäkaupan tilastoilmoituksissa että ulkokaupan tulliselvityksissä viedyt ja tuodut tavarat luokitellaan CN:n mukaisesti. Myös SITC rev.3, CPA ja MIG luokituksia käytetään ulkomaankaupan tilastotietoja julkaistaessa. Käytössä on muuntoavaimet CN:stä SITCiin sekä CN:stä CPA:han ja CPA:sta MIGiin.

Ulkomaankauppatilaston tietoja julkaistaan myös CPA:n mukaisesti luokiteltuina. CPA:sta on yhteys toimialaluokitukseen NACE rev.1. Ulkomaankauppatilaston tiedot ovat saatavissa näiden luokittelujen mukaisesti vuodesta 1997 lähtien. Muunto CN:stä suoritetaan CPA:n kautta NACEen. Ennen vuotta 1997 käytettiin ISIC rev.2 (International Standard of Industrial Classification, United Nations) NACEn sijasta.

Menetelmä, jota kansallisessa ulkomaankauppatilastossa sovelletaan tuotettaessa muiden kuin CN-tavaraluokituksen mukaisia tietoja, perustuu yksinomaan eri luokittelustandardien välisten muuntoavaimien käyttöön. Yksi tärkeä ja usein käytetty tulostus on ulkomaankaupan tilastointi toimialoittain. Toimialoittaisten ulkomaankaupan lukujen tuottamisessa tärkeimpänä kriteerinä on ollut tavaroiden tuotannon alkuperä. Tyypillinen toimiala on määritelty kullekin CN-nimikkeelle käyttämällä CPA:n luokkia muuntoavaimena CN:n ja NACEn välillä. Tällä menetelmällä suurin osa tavaroiden kaupan arvosta tulee luokiteltua teollisuuden ja alkutuotannon toimialoille. Kuitenkin todellisuudessa tavaroiden kauppaa harjoittavista yrityksistä huomattava osa toimii rakentamisen ja palvelujen kuten tukku- ja vähittäiskaupan toimialoilla jne. Sen vuoksi muuntoavaimen käyttö luokittelumenetelmänä antaa jossain määrin harhaanjohtavan kuvan toimialoittaisen yritysten rakennetilastoinnin näkökulmasta katsottuna.

1. 5. Tiedot, jotka kirjataan tilastoon

Pääsääntöisesti kaikki Suomesta vietävät ja Suomeen tuotavat tavarat sisältyvät sisä- ja ulkokaupan tavarakaupan tilastoon. Palvelujen kauppa jää tämän tilaston ulkopuolelle. Tilastoinnin edellytyksenä on, että tavara fyysisesti saapuu maahan tai lähtee maasta. Toisaalta tilastoinnin kannalta ei ole merkitystä, sisältyykö tavaran tuontiin tai vientiin maksuliikennettä vai ei.

Sisäkaupan tilastotietue sisältää seuraavat tiedot: tavaran nimike, tilastoarvo, määrä- eli paljoustiedot (nettokilogrammat ja mahdollinen lisäpaljous), alkuperä- ja lähetysmaa tuonnissa sekä määräämaa viennissä, kuljetustapa ja kauppatapahtuman luonne. Ulkokaupan tilastotietue koostuu samoista tiedoista kuin sisäkaupan tietuekin. Lisäksi tietueella on seuraavat, ainoastaan ulkokaupasta ilmoitettavat tiedot: sisämaan kuljetusmuoto, konttikuljetus, todellinen EU-lähetysmaa viennissä, todellinen EU-määräämaa tuonnissa, tullimenettelykoodi, tuonnin etuuskohtelu ja ns. pykäläkoodi. Sisä- ja ulkokaupan tilastotietueet sisältävät varsinaisten tilastotietojen lisäksi myös erilaisia tunnistetietoja.

Tavaratilastoihin luetaan myös seuraavat toiminnot, joihin ei tavallisesti liity tavaran ostoa tai myyntiä:

- maksuttomat takuu- ja korvaustoimitukset
- erilaiset avustuslähetykset (esim. kehitysapuvienti)
- palkkatyöjalostusta varten toimitetut tavarat sekä palkkatyöjalostuksen jälkeen palautetut tavarat

1. 6. Tiedot, joita ei kirjata tilastoon

Tietyt ilmiöt on jätetty virallisen ulkomaankauppatilaston kuvauksen ulkopuolelle. Nämä ovat sellaisia taloustoimia, joilla ei ole merkittävää kaupallista arvoa. Sisäkaupan tilasto ei kata säännöllisestä ALV-ilmoittamisesta vapautettujen yksityishenkilöiden ja pienten yritysten hankintoja ja toimituksia.

Alla on luettelo tiedoista, joita ulkomaankauppatilasto ei sisällä.

- 1) lailliset maksuvälineet ja arvopaperit
- 2) monetaarinen kulta
- 3) katastrofialueille annettu hätäapu
- 4) diplomaattiseen tai siihen verrattavaan käyttöön tarkoitetut tavarat:
 - tavarat jotka nauttivat diplomaattista tai konsulaattista tai vastaavaa koskemattomuutta
 - valtion päämiehelle tai hallituksen tai parlamentin jäsenille tarkoitetut lahjat
 - tavarat, joita siirretään kahdenkeskisen hallinnollisen avun perusteella
- 5) tavarat, joihin ei liity liiketoimea:
 - kunniamerkit, palkinnot, muistomerkit ja mitalit
 - matkustajan mukana kulkevat, ennakolta tai jälkeensä lähetettävät matkatavarat, -tarvikkeet ja -varusteet, urheiluvälineet mukaan lukien, jotka on tarkoitettu henkilökohtaiseen käyttöön tai kulutukseen
 - kapiot, muuttotavarat tai perintötavarat
 - ruumisarkut ja urnat, hautajaiskoristeet, hautojen ja hautamuistomerkkien hoitoon liittyvät tarvikkeet
 - mainosjulkaisut, käyttöohjeet, hinnastot ja muu mainosaineisto
 - tavarat, jotka ovat tulleet käyttökelvottomiksi tai joita ei voida käyttää teollisiin tarkoituksiin
 - painolastit
 - postimerkit
 - kansainvälisissä urheilukilpailuissa käytettävät farmaseuttiset tuotteet
- 6) tuotteet, joita käytetään ihmisten tai ympäristön suojelemiseksi suoritettavissa poikkeuksellisissa yhteisissä toimenpiteissä
- 7) tavarat, joita kuljetetaan muussa kuin kaupallisessa tarkoituksessa jäsenvaltioiden määrittelemillä raja-alueilla asuvien luonnollisten henkilöiden välillä (rajaliikenne); maataloustuottajien sellaiselta tilalta hankkimat tuotteet, jotka sijaitsevat toisella tilastoalueella kuin heidän tilansa päätoimipaikka, mutta kuitenkin rajanaapurina; alusten työntekijäin henkilökuntatuonti
- 8) tavarat, joiden kaupan oletetaan olevan väliaikaista, muun muassa kuljetusvälineiden, konttien ja kuljetustarvikkeiden korjaukseen tarkoitetut tuodut tai viedyt tavarat, joita ei kuitenkaan jalosteta samoin kuin korjauksessa käytetyt varaosat; messu-, näyttely- yms. tavarat; ammatinharjoittajan työvälineet; kokeiltavaksi tarkoitetut tavarat; esittely-, uutis- yms. filmit; ulkomaanliikenteen kuljetusvälineet sekä niissä käytettävät poltto- ja voiteluaineet sekä muona ja muut tarvikkeet;

vuokra-, laina- yms. tavarat, käyttöaika alle vuosi; rakennustoimintaan tarkoitettut työkoneet yms. laitteet; tutkimus-, analyysi- ja testaustarkoituksiin käytettävät tavarat; laivojen ja lentokoneiden korjaustoiminta

- 9) tavarat, jotka lähetetään tilastoalueen ulkopuolelle sijoitetuille kansallisille asevoimille tai tuodut tavarat, jotka kansalliset asevoimat ovat vieneet mukanaan tilastoalueen ulkopuolelle; tavarat, jotka ulkomaiset asevoimat ovat hankkineet jäsenvaltion tilastoalueella tai joista ne ovat luopuneet siellä
- 10) viestintätarvikkeet kuten levykkeet, magneettinauhat, filmit, työpiirustukset, ääni- ja videokasetit ja CD-ROM -levyt, joilla käydään kauppaa tietojen välittämiseksi, mikäli yksityisasiakas on ne tilannut eivätkä ne ole kaupallisten liiketoimien kohteena sekä tavara, jolla täydennetään viestintätarvikkeiden aikaisempaa toimitusta esimerkiksi päivitystarkoituksessa ja josta tuotteen vastaanottajaa ei laskuteta
- 11) avaruusalusten kantoraketit
 - avaruuteen laukaisemista varten tapahtuvan viennin ja tuonnin yhteydessä
 - avaruuteen laukaisun ajankohtana
- 12) kauttakuljetukset (transito)
- 13) vastikkeettomat kaupalliset näytteet
- 14) kansainvälisen lentoliikenteen maa- ja turvalaitteet, opetusvälineet yms.
- 15) ulkokaupan alle 500 euron arvoiset vientitoimitukset

2. Luotettavuus ja virhelähteet

2.1. Kynnysarvorajat sisäkaupan tilastossa

EU:n jäsenvaltio määrittelee ulkomaankaupan tilastoinnissaan käyttämät kynnysarvorajat itsenäisesti siten, että sisäkaupan tilastoasetuksessa tiedonkeruulle asetetut peittävyysrajat täyttyvät. Jäsenvaltiot asettavat yritysten kynnysarvorajat sekä tavaroiden hankinnoille että toimituksille kalenterivuositain lokakuussa ennen seuraavan tilastovuoden alkua. Kynnysarvorajoilla pienennetään yritysten tiedonantotaakkaa. Suomessa kynnysarvorajojen alle jääneiden yritysten ei tarvitse vastata lainkaan sisäkaupan tilastokyselyyn (taulu 1).

Taulu 1: Kynnysarvorajat euroina		
Vuosi	Hankinnat	Toimitukset
1999	100 913	100 913
2000	100 913	100 913

Sisäkaupan tilastossa tilastoarvon ilmoittaminen on ollut vapaaehtoista taulussa 2 esitettyjen kynnysarvorajojen puitteissa. Kaikki yritykset, joiden kynnysarvoraja ei ole ylittynyt, voivat ilmoittaa hankintansa ja toimituksensa laskutusarvon mukaan. Tilastoarvot arvioidaan näille tavaraerille Tullihallituksen tilastoyksikön toimesta.

Taulu 2: Tilastoarvon kynnysarvorajat euroina		
Vuosi	Hankinnat	Toimitukset
1999	6 727 528	16 818 821
2000	6 727 528	16 818 821

2.2. Kynnysarvorajat ulkokaupan tilastossa

Ulkokaupan tilasto käsittää EU:n jäsenvaltioiden tavarakaupan kolmansien maiden kanssa. Komission asetuksen (EY) 1917/2000 mukaisesti ulkokaupan tilastoissa käsitellään sellaisten tullausilmoitusten tiedot, jotka ylittävät 800 euron kynnysarvorajan. Suomessa kynnysarvorajana on vuonna 2000 käytetty 505 euroa.

Kuten taulusta 3 nähdään, kynnysarvorajan alle jäävän kaupan osuus kokonaistasolla on vähäinen. Luvut on laskettu vuodelta 1997. Siitä huolimatta pienehkö epäsymmetria voidaan havaita viennin ja tuonnin välillä, sillä kynnysarvorajan vaikutus on suurempi viennissä kuin tuonnissa.

Taulu 3: Kynnysarvorajan alle jääneiden osuus	
Tuonti	Vienti
0,18%	0,22%

2. 3. Kynnysarvon alittaneiden yritysten sisäkaupan osuuden arviointi

Kynnysarvorajojen asettamisen vuoksi on kynnysarvorajan alle jääneiden yritysten tavara-kaupan osuus arvioitu ja lisätty tilastoihiin lukuihin. Tullihallituksen tilastokäytäntö perustuu verohallituksen ALV-aineiston käyttöön. Kynnysarvorajan alle jäänyttä kaupan osuutta ei tilastossa arvioida maittain eikä tavaranimikkeittäin, vaan se ilmoitetaan omana erillisenä luokkana "erittelemätön" hankinnoissa ja toimituksissa.

Taulusta 4 nähdään, että arvioiduilla tiedoilla on huomattavasti suurempi vaikutus hankintoihin kuin toimituksiin. Arvioiden osuudet on laskettu viennin ja tuonnin arvosta. Tämän epäsymmetrian vaikutuksesta ja joidenkin jäsenvaltioiden arvioiden puuttumisen johdosta EU:n tasolla hankinnat ovat yleensä jäsenvaltioissa aliarvioituita verrattuna toimituksiin.

Taulu 4: Arvion osuus Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden välisessä kaupassa						
Hankinnat	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Alle kynnysarvon	2,5%	2,5%	2,5%	2,4%	3,1%	3,5%
Vastauskato	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Yhteensä	2,5%	2,5%	2,5%	2,4%	3,1%	3,5%
Toimitukset	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Alle kynnysarvon	1,5%	1,1%	1,0%	1,2%	1,1%	0,9%
Vastauskato	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Yhteensä	1,5%	1,1%	1,0%	1,2%	1,1%	0,9%

2. 4. Arvioinnin osuus vastauskadon johdosta

Vastauskadon eli viivästyneiden ilmoitusten tai ilmoittamisen laiminlyöntien osuus on ollut Suomessa merkityksetön. Sen vuoksi systemaattisia arviointimenetelmiä ei Suomessa ole kehitetty ja otettu käyttöön. Tilaston lopputuloksen kannalta merkittävien yksittäisten tietojen arviointi perustuu aikaisempien kuukausien vastaavien tietojen arvoihin. Vuositasolla vastauskatoa arvosta mitattuna ei käytännössä ole havaittavissa lainkaan (taulu 4).

Vastauskadon ongelmaa ei ulkokaupan tilastoinnissa ole olemassa, koska ulkokaupan tilastotiedot perustuvat tulliselvityksiin.

2. 5. Tilastoarvon arviointi

Sisäkaupan tilastossa sekä tilastoarvoa että laskutusarvoa koskevat tiedot kerätään suoraan taulussa 2 mainitut kynnysarvorajat ylittäviltä tilastoilmoittajilta. Niille tilastoilmoittajille, joille tilastoarvojen antaminen on vapaaehtoista, tilastoarvoa koskevat tiedot arvioidaan käyttämällä tavaranimikekohtaisia kertoimia, jotka on laskettu tietoaineistosta, jossa sekä tilastoarvo että laskutusarvo on ilmoitettu.

Ulkokaupan tilastossa tilastoarvo vastaa tulliselvityksen arvokäsitettä.

2. 6. Tarkistuskorjaukset

Ulkomaankaupan kunkin kalenterikuukauden tilastoluvut julkaistaan niin nopeasti kuin mahdollista ja niihin saattaa liittyä puuttuvien tai puutteellisten tietojen arviointeja. Sen vuoksi ulkomaankauppatilaston kunkin kuukauden tietokantaa voidaan päivittää useitakin kertoja tilaston ensimmäisen julkaisemisen jälkeen. Korjatut luvut julkaistaan Suomen kansallisessa tilastossa kuukausittain. Suomi lähettää kuukausittaiset tarkistetut luvut Euroopan tilastotoimistolle Eurostatille neljännesvuosittain (1. neljännes kesäkuussa, 1.- 2. neljännes syyskuussa, 1.- 3. neljännes joulukuussa ja 1.- 4. neljännes toukokuussa seuraavana vuonna). Tiedot tarkistetaan ja korjataan niiden

yksityiskohtaisimmalla luokittelutasolla. Edellisen kalenterivuoden tilastotiedot vahvistetaan huhtikuun loppuun mennessä seuraavana vuonna, jonka jälkeen tarkistuskorjaukset eivät ole enää ao. tilastovuoden tietoihin mahdollisia.

2. 6. 1. Ensisijaisiin tietoihin kohdistuvat tarkistukset

Tässä kappaleessa esitettävillä tiedoilla annetaan lisävalaistusta tilaston käyttäjille ulkomaankauppatilaston tietoaineiston laajuudesta ja moniulotteisuudesta. Käyttäjien toivotaan esityksen perusteella ymmärtävän paremmin ulkomaankauppatilastointiin liittyviä ongelmia ja vaikeuksia.

Virhetarkistukset ja virheiden korjaukset ovat paljon työtä ja muita voimavaroja vaativa ulkomaankauppatilaston tuotantovaihe. Tarkistustehtävissä joudutaan käyttämään harkintaa ja päätösvaltaa, milloin virhe tilastotiedossa on aito ja vaatii korjaamista. EU:n jäsenvaltioissa käytetään tällä hetkellä erilaisia kriteereitä virheiden etsinnässä ja työskentään erilaisia tilastollisia menetelmiä virheiden testaukseen ja tarkistukseen. Jäsenvaltioiden välisissä tilastovertailuissa erilaiset tarkistusmenetelmät voivat omalta osaltaan myös aiheuttaa eroja jäsenvaltioiden tilastojen välille. Taulussa 5 esitetään tietoja sisäkaupan ilmoitusten volyyymistä. Kaiken kaikkiaan kalenterivuoden aikana ulkomaankauppatilastossa käsitellään keskimäärin noin kuusi miljoona vienti- ja tuontierää.

Taulu 5: Yleistä tietoa sisäkaupan tilastoilmoittajista ja ilmoitusten lukumäärät		
Hankinnat	1999	2000
Tilastoilmoittajien lukumäärä	6 588	6 962
Tilastoilmoitusten lukumäärä	382 500	384 452
% Sähköisiä tilastoilmoituksia (lukumäärästä)*	84,3	86,9
% Sähköisiä tilastoilmoituksia (kaupan kokonaisarvosta)	57,6	65,9
Toimitukset	1999	2000
Tilastoilmoittajien lukumäärä	2 564	2 635
Tilastoilmoitusten lukumäärä	126 424	117 527
% Sähköisiä tilastoilmoituksia (lukumäärästä)*	73,7	83,1
% Sähköisiä tilastoilmoituksia (kaupan kokonaisarvosta)	58,5	64,0

* Tullihallitus kannustaa yrityksiä tekemään ilmoituksensa sähköisesti. Silloin, kun sähköinen ilmoitusjärjestelmä on yhdistetty yrityksen tietojärjestelmään myös perustiedon oikeellisuus paranee. Sähköinen ilmoittaminen pienentää myös tiedon ilmoittamisen ja tilaston prosessoinnin työmäärää ja kustannuksia.

Tullihallituksen ulkomaankauppatilastossa käytetään kahdenlaisia virhetarkistuksia, validiteetti- ja luotettavuustarkistuksia.

Validiteettivirheet ovat sellaisia, joista tilaston laatija voi olla varma, että tilastoilmoittajan lähettämä tieto on väärä. Epävalideja tietoja ei päästetä tilastoon, vaan ne korjataan aina.

Pääasialliset validiteettivirheet ovat seuraavat:

- Virheellinen tai puuttuva hyödykekoodi (CN-nimike)
- Virheellinen tai puuttuva maatunnus
- Puuttuva muuttujan arvo
- Virheellinen tai puuttuva tullitoimipaikan koodi – ulkokauppa
- Virheellinen menettelykoodi (kauppatapahtuma)

Kaikkien tietokantaan syötettävien tilastoilmoitusten tiedot tarkistetaan validiteettivirheiden suhteen.

Luotettavuusvirheet koskevat sellaisia ulkomaankauppatilaston tietoja, joiden virheellisyydestä ei voida olla ehdottoman varmoja. Tällaisten tietojen arvot ovat poikkeavia tai ristiriidassa aikaisempien vastaavien tietojen kanssa tai ne eivät sovi kyseisen tavaranimikkeen yksikköarvojen normaalijakaumaan. Niiden poikkeavuus tietoaineistossa saa ne näyttämään virheellisiltä, minkä vuoksi ne on tarkistettava.

Luotettavuustarkistuksia koskeva metodologia on parhaillaan kehitettävänä ja uusia menetelmiä tutkitaan. Nykyisessä järjestelmässä kullekin tavaranimikkeelle on asetettu tietyt yksikköarvorajat, joiden suhteen aineistoon tulevat tiedot tarkistetaan. Nämä yksikköarvorajat on muodostettu seuraavien muuttujien suhteina:

- tilastoarvon suhde määrä 1:een
- tilastoarvon suhde määrä 2:een (vain, jos tavaranimikkeellä on määrä 2)
- määrän 1 suhde määrään 2

Jos tilastoon ilmoitetun uuden tavaranimike-erän suhde ei sovi annettujen rajojen puitteisiin, katsotaan kyseinen kauppatapahtuma mahdollisesti virheelliseksi. Kaikki tällaiset tilaston lopputuloksen kannalta merkittävät tapahtumat tutkitaan erikseen ja tiedot korjataan, mikäli ne osoittautuvat todella virheellisiksi.

Edellisten lisäksi luotettavuustarkistuksessa käytetään muutamia muita testejä, jotka liittyvät tavaranimikkeisiin ja kauppakumppanimaihin. Nämä testit kohdistuvat kauppatapahtumiin, jotka ovat kauppakumppanimaana tai tavarakoodina äärimmäisen harvinaisia ja tiedot ovat siten todennäköisesti virheellisiä.

2. 6. 2. Toissijaisiin tietoihin perustuvat tarkistukset

Suomessa ja useimmissa muissa EU:n jäsenmaissa sisäkaupan tilastotiedot tarkistetaan vertaamalla niitä ainakin ALV-tietojen kanssa. Myös muita tietolähteitä käytetään. Näiden toissijaisten tietolähteiden tarkoituksena on hankkia lisäinformaatiota tilastoon ilmoitettujen tietojen lisäksi ja tueksi. Näitä toissijaisia tietoja voidaan käyttää myös ilmoitettujen tietojen luotettavuuden testaukseen tai tilastoilmoittajien antamien tietojen oikeellisuuden vahvistamiseen.

Tullihallitus käyttää ALV-ilmoitusten tietoja ulkomaankauppatilastossa seuraaviin tarkoituksiin:

- sisäkaupan tilastoilmoittajien rekisterin ylläpitoon ja päivitykseen
- tietojen ilmoittamisvelvollisuutta koskevan kaupan kynnysarvorajan määrittämiseen
- kynnysarvorajan ylittävien tilastoilmoittajien määrittämiseen
- ALV-ilmoitusten ja sisäkaupan ilmoitusten väliseen tietojen vertailuun ja tarkistukseen
- kynnysarvorajan alle jääneiden yritysten sisäkaupan arvon arviointiin

2. 7. Tietojen luottamuksellisuus

Kaikissa EU:n jäsenvaltioissa on käytössä omat kansalliset menettelynsä ja ohjeensa tietojen luottamuksellisuuden takaamiseksi. Yrityksillä on mahdollisuus saada kauppaa koskevat tiedot salaisiksi, mikäli yritys kohtaiset tiedot voidaan julkaisuista tunnistaa ja siitä aiheutuisi haittaa yrityksen liiketoiminnalle. Tällainen passiivinen tietojen salassapitokäytäntö (salaus ilmoittajan pyynnöstä) vallitsee useimmissa ulkomaankauppatilastoja julkaisevissa maissa.

Luottamuksellisen tiedon prosessoinnissa yhtä kaupan toimijaa tai kauppatapahtumaa koskeva informaatio voidaan salata aggregoimalla tilastotietoja ennen niiden julkaisemista. Tietyissä tapauksissa informaatio saatetaan joutua salaamaan kokonaan, kun kyseessä on määrätieto tai tiettyä tavaranimikettä koskeva maakohtainen tieto. Tullihallitus salaa tilastotiedot ainoastaan kauppaa harjoittavan yrityksen pyynnöstä. Salaus myönnetään, jos kauppatilaston tietojen tutkimus tukee yrityksen pyyntöä siten, että yrityksen kauppatapahtuma selvästi paljastuu tilastosta. Normaalisti tämä

tarkoittaa tapausta, missä yhdessä tilastoluokassa on alle kolme yritystä tai kyseisen vaatimuksen esittänyt yritys on hallitseva eli edustaa vähintään 75 % tilastoluokan kokonaisarvosta.

Seuraavat CN-nimikkeistöön sovellettavat salausluokat ovat käytössä Suomen ulkomaankauppatilastossa:

- maakohtaisia määrätietoja ei julkaista
- määrätietoa ei julkaista lainkaan
- vain kokonaisarvoa koskeva tieto julkaistaan
- vain sekä kokonaisarvoa että kokonaisu määrää koskeva tieto julkaistaan

Olipa tieto osittain tai täysin salattu, niin salattujen hyödykenimikkeiden kokonaisarvotiedot julkaistaan. Siten tilastossa julkaistavat tuonnin ja viennin arvotiedot eivät ole salausten johdosta alipeittoisia kuten joissakin muissa maissa saattaa olla. Salatut tiedot voidaan myös julkaista luokittelun karkeammilla tasoilla, kun tilastossa varmistutaan siitä, ettei yksittäistä salattua tietoa ole mahdollista tilastosta laskennallisesti johtaa. Viimeksi mainitulla menettelyllä ulkomaankaupan kokonaisluvut ovat aina tietyllä luokittelutasolla käytettävissä.

2. 8. Tietojen luotettavuutta lisäävät toimenpiteet

Tullihallitus on kehittänyt ja edelleen kehittää tilastotietojen luotettavuustestejä, jotka hälyttävät todennäköisestä virheellisestä havainnosta.

Parantaakseen sisäkaupan tilastoilmoittajien antamien perustietojen tarkkuutta, tullipiirien ja Tullihallituksen henkilöstöllä on velvollisuus antaa tilastoilmoittajille ohjeita virheiden korjaamisessa ja neuvoa, miten välttää virheellisten tietojen antamista tulevaisuuden tilastoilmoituksissa.

Kynnysarvorajan ylittävän yrityksen tai sen valtuuttaman asiamiehen on sisäkaupan tilastoasetuksessa säädetyn ajan puitteissa lähetettävä tilastoilmoituksensa Tullille. Jos yritys laiminlyö ilmoittamisen, tullipiirit voivat ryhtyä oikeudellisiin toimenpiteisiin tällaisia yrityksiä vastaan esimerkiksi määräämällä laiminlyönnistä sakkoa. Tällaista menettelyä joudutaan käyttämään Suomessa vain äärimmäisessä tapauksessa.

3. Tulosten saatavuus ja ajankohtaisuus

Tilastotiedoilla on eniten käyttöarvoa silloin, kun ne ovat kaikille käyttäjille helposti ja yhtäläisin ehdoin saatavissa sellaisessa muodossa kuin käyttäjät niitä haluavat. Tullihallituksen ulkomaankauppatilaston tiedot ovat yleisön käytettävissä niiden yksityiskohtaisimmalla julkaistavalla tarkkuudella.

3. 1. Ulkomaankauppatilastosta saatavat julkaisut

Tullihallitus tuottaa säännöllisesti seuraavat sarjat julkaisuja:

- Ennakkotilasto, kuukausittain etukäteen annettuna ajankohtana
- Kuukausikatsaus, kuukausittain etukäteen annettuna ajankohtana
- Kuukausijulkaisu, kuukausittain
- Suomen ulkomaankaupan taskutilasto, vuosittain suomeksi ja englanniksi
- Ulkomaankauppa, vuosijulkaisut kahdessa osassa
- Yksikköarvo- ja volyyymi-indeksit, kuukausittain
- Ulkomaankaupan kuljetuskatsaus, vuosittain

Yllä mainittujen julkaisujen lisäksi tuotetaan aika ajoin julkaisuja eri aihealueilta kuten esimerkiksi "Huipputeknologian tuotteiden vienti ja tuonti", "Tilastokatsaus Suomen ja Saksan välisestä kaupasta" ja "Tilastokatsaus Suomen kehitysmaakaupasta" jne.

3. 2. Tilaston valmistumisajat ja julkaisukanavat

Ennakkotilaston julkaisu-aika on 6 viikkoa, Kuukausikatsauksen 9 viikkoa, Kuukausijulkaisun 13 viikkoa, Suomen ulkomaankaupan taskutilaston 5 kuukautta, Vuosijulkaisujen yli kalenterivuosi, Yksikköarvo- ja volyyymi-indeksijulkaisun 10-11 viikkoa ja vuosittaisen ulkomaankaupan kuljetuskatsauksen 11 kuukautta viiteajanjakson jälkeen. Vuoden 2000 vuosijulkaisujen valmistuminen on viivästynyt julkaisun kehittämistyön johdosta. Nyt julkaistava painotuote sisältää myös ulkomaankauppatilaston tietoaaineiston CD-ROM -levynä. Julkaisut ovat maksullisia, mutta Ennakkotilasto, Kuukausikatsaus, Yksikköarvo- ja volyyymi-indeksijulkaisut, eri aihealueita koskevat tilastojulkaisut sekä Suomen ulkomaankaupan taskutilasto ovat kaikkien tilaston käyttäjien saatavissa PDF-muodossa Internetistä myös maksutta Internet osoitteista <http://www.tulli.fi/ulkom/katsaus.html> tai <http://www.tulli.fi/ulkom/2002/index.html>.

Yksityiskohtaiset tilastotiedot Suomen ulkomaankaupasta ovat myös saatavissa sähköisestä tietokannasta ULTIKA Internetissä <https://eportti.tietopalvelut.com>. Asiakkailta on pääsy tietokantaan ainoastaan maksusta. Tietokannan käyttäjäksi rekisteröityminen on välttämätöntä. Tietokanta päivitetään kuukausikatsauksen aikataulun mukaisesti kerran kuukaudessa.

Tullihallitus tuottaa ulkomaankauppatilaston tietoaaineistosta mahdollisuuksiensa mukaan myös asiakkaiden tilauksesta erityistulostuksia maksua vastaan.

4. Vertailtavuus

4. 1. Vertailtavuus eri maiden tilastojen välillä

EU:n jäsenvaltioiden ja niiden tärkeimpien kauppakumppanien käyttämät erilaiset käsitteet ja määritelmät vaikuttavat tilastojen vertailtavuuteen.

Valtioiden välisen kaupan tilastoeroja tutkitaan niin sanottujen peilitutkimusten avulla. Peilitutkimukset ovat kahden maan tuonti- ja vientitilastojen yhteensovittamista, jossa verrataan toisen maan vientitilaston tietoja toisen maan tuontitilaston tietoihin ja päinvastoin. Tällaisten tutkimusten suorittaminen on usein vaikeata, koska tietojen luottamuksellisuutta koskevien säädösten johdosta riittävän yksityiskohtaisia tietoja ei ole peilitutkimuksiin käytettävissä. Tullihallitus on tehnyt peilitutkimuksia Ruotsin Tilastotoimiston kanssa ja Venäjän Federaation Tullikomitean tilasto- ja analyysisioston kanssa.

Sekä sisä- että ulkokaupassa kukin kauppatapahtuma yksittäisten maiden välillä kerätään kahdesti. Tavarat, jotka siirtyvät maasta A maahan B selvitetään toimituksina/vientinä maassa A ja hankintoina/tuontina maassa B. Siitä huolimatta toimitukset/vienti A:sta B:hen eroavat B:n ilmoittamista hankinnoista/tuonnista A:sta. Erot voivat johtua monista syistä.

Seuraavassa esitetään tärkeimmät metodologiset erot ja ongelmat tilastoon raportoinnissa:

- Tavarakaupassa käytetään kahta eri kirjaamismenetelmää: yleiskauppapaperiaatetta ja erikoiskauppapaperiaatetta.

Yleiskauppapaperiaate on Yhdistyneiden kansakuntien (YK) tilastotoimiston suosittama määritelmä. Yleiskauppapaperiaatteen mukaan tavarat kirjaetaan silloin, kun ne saapuvat tai lähtevät maasta. Tuonnissa tämä merkitsee tavaroiden kirjaamista, kun ne saapuvat vapaa-alueelle tai tullivarastoon ottamatta huomioon, tulevatko tavarat käytettäväksi kotimarkkinoilla tai toimitettaviksi jälleenvientinä muihin maihin. Vastaavasti vienniksi tilastoidaan tavarat, jotka viedään vapaa-alueelta tai tullivarastosta.

Erityiskauppapaperiaate on Euroopan yhteisön tilastotoimiston (Eurostat) käyttämä kaupan määritelmä, jonka mukaan tilastot laaditaan EU:n kauppavaihdosta. Erityiskauppapaperiaatteen mukaan tavarat

kirjataan ainoastaan silloin, kun ne ylittävät jäsenvaltion tullirajan (t.s. asetetaan vapaaseen liikkeeseen) tai ovat hyväksytyt sisäisen jalostuksen menettelyyn. Sen tähden tavaroita, jotka saapuvat vapaa-alueelle tai tullivarastoon ei lueta tuontihetkellä kauppavaihdoksi, vaan ne kirjataan vasta sitten, kun ne lasketaan vapaaseen liikkeeseen kotimarkkinoille tai sisäiseen jalostukseen. Vapaa-alueella tai tullivarastossa olevia tavaroita, joita ei lasketa vapaaseen liikkeeseen kotimarkkinoille, vaan jälleenviedään, ei erityiskauppaperiaatteen vuoksi kirjata tuonti- eikä vientitilastoon.

Siten tuontitarkoituksessa vapaa-alueelle tai tullivarastoon saapuneet tavarat jäävät tilastoinnin ulkopuolelle, mutta tavarat, jotka lasketaan vapaa-alueelta tai tullivarastosta vapaaseen liikkeeseen tai sisäisen jalostuksen menettelyyn, tilastoidaan. Vastaavasti viennissä tilastoon ei lueta tavaroita, jotka viedään vapaa-alueelta tai tullivarastosta muihin maihin.

- EU:n sisä- ja ulkokauppa:

EU:n sisä- että ulkokaupassa on olemassa vastauskadon ongelma, koska kummatkaan järjestelmät eivät enää ole täysin riippuvaisia tullikontrollista, vaan yritysten suorasta ilmoittamisesta asianomaisille viranomaisille.

Sisäkaupan tilastojärjestelmässä käytetään kynnsarvorajoja, jotta pienet ja keskisuuret yritykset vapautuisivat tilastoinnista tai tilastointi olisi niiden osalta ainakin yksinkertaisempaa. Kuitenkaan nämä eivät ole ainoita olemassa olevia tilastoerojen syitä, sillä eroja tilastojen välillä oli olemassa jo tullaukseen perustuvassa järjestelmässä.

- Ennakolliset tulokset:

Sisäkaupan tilastojärjestelmässä jäsenvaltiot julkistavat kansalliset tilastonsa ja lähettävät ensimmäiset tilastotulosteensa myös Eurostatille jo ennen kuin kaikki ilmoitukset ovat saapuneet tai käsitelty. Sen vuoksi erot tilastotiedoissa pyrkivät olemaan suurempia, kun käytetään ensimmäisiä tulostuksia verrattuna myöhemmin julkaistaviin lukuihin. Tämä koskee myös jossain määrin ulkokaupan tilastoja.

- Kolmikantakauppa:

Kolmikantakaupalla tarkoitetaan tilanteita, joissa maasta A myydään tavaraa maahan B ilman, että tavarat siirtyvät fyysisesti maasta A maahan B. Maasta B nämä tavarat voidaan myydä maahan C ilman, että tavarat fyysisesti liikkuvat maasta B maahan C. Sitä vastoin näiden tavaroiden fyysinen siirtyminen tapahtuukin maasta A suoraan maahan C.

Asetuksen mukaan nämä kauppatapahtumat on kirjattava toimituksina/vientinä maasta A maahan C ja maassa C hankintoina/tuontina maasta A. Maan B osalta ei tässä tapauksessa tilastoon kirjata minkäänlaista kauppatapahtumaa. Tällaisen kauppatapahtuman ollessa kysymyksessä on virheellisen ilmoittamisen riski aina olemassa, jos yritykset eivät pysty osoittamaan oikein kauppakumppanimaataan. Yllä esitetystä esimerkistä maassa A tavarat saatetaan kirjata toimituksina/vientinä ja maassa C tavarat kirjataan hankintoina/tuontina maasta B, vaikka maassa B ei tehdä minkäänlaisia tilastokirjauksia kyseisistä tavaroista.

- Tavaroiden kirjaaminen tilastoon vaikka ne ovat transitotavaroita (esim. peruskemikaalit, raakaöljy ja öljytisleet)

- Vaihtokurssit

Arvojen on oltava kansallisissa valuutoissa, vaikka kauppatapahtuma on toteutettu muussa kuin kansallisessa valuutassa. Eri valuuttakurssien käyttö voi aiheuttaa eroja tilastoissa.

- Erot ilmoitusajoissa:

Tavaroiden liikkumisesta johtuen ilmoitusten jättämisaajat voivat sattu eri kuukausille viejä- ja tuojamaassa. Sisäkaupassa ei tästä välittömästi johtuvia suuria eroja ole havaittavissa. Sisäkaupassa on kuitenkin mahdollista, että hankinnat kirjataan vasta laskun saapumisen jälkeen.

- Tavaroiden luokittelu:

Useiden yritysten – erityisesti PK-yritysten, joiden tietojärjestelmät eivät ole pitkälle automatisoituja, ja suurten yritysten, jotka käsittelevät valtavan määrän erilaisia tavaroita – on selvidyttävä tavaroiden luokitteluongelmista CN:n noin 10 600 nimikkeen puitteissa.

- Ilmoittamista koskevat helpotukset ja yksinkertaistukset:

Eri maat voivat myöntää erilaisia helpotuksia suurillekin yrityksille. Esimerkiksi osatoimitukset (ajoneuvojen osat) voidaan ilmoittaa yhtenä tavaranimikkeenä.

- Luottamuksellisuus:

Luottamuksellisuus voi vaikuttaa joko tuotteisiin (tavaranimikkeisiin) tai kauppakumppanimaihin. Salassapitosääntöjen pitäisi vaikuttaa tilastolukuihin vain niiden yksityiskohtaisella luokittelutasolla. Toisaalta esimerkiksi tietyt sotilaalliset tavarat ovat strategisista syistä salatut joissakin maissa. Tästä aiheutuu eroja myös eri maiden tilastojen kokonaislukuihin. Tietyissä tapauksissa tavaroita luokitellaan uudelleen tai salataan luottamuksellisen tiedon paljastumisen vuoksi.

- Yllä mainittujen lisäksi:

- metodologiset erot leasing-tavaroiden kirjaamisessa
- petokellinen tulliselvitys
- virheet tietojen keruussa ja prosessoinnissa
- erot lähetyksien ja alkuperämaan välillä

4. 2. Vertailtavuus ajassa

Tilastosarjojen vertailtavuus ajan suhteen on yksi tärkeä laatukysymys. Määritelmien, peittävyiden, menetelmien ja muiden vastaavien tilastojärjestelmän muutosten vaikutusta lukusarjojen jatkuvuudelle on ulkomaankauppatilastossa mahdoton välttää.

Menetelmien muutosten vaikutus on sitä suurempi, mitä yksityiskohtaisemmalla tasolla tilastoa käytetään. Esimerkiksi tulokset tavaranimikkeittäin CN 8-tasolla maittain ovat alttiita tavara- ja maaluokitusten muutoksille jopa vuosittain. Suurehko muutokset Harmonisoidussa järjestelmässä viimeksi vuonna 1988 katkaisivat aikasarjojen vertailtavuuden tiettyjen tavaranimikkeiden osalta lähes täydellisesti.

Kun Suomesta tuli EU:n jäsenvaltio 1995, tästä aiheutunut muutos tietojen keruussa on vaikuttanut myös ulkomaankauppatilaston aikasarjojen jatkuvuuteen.

5. Ulkomaankauppatilaston eheys

Eheys määritellään, kuinka hyvin eri tilastojärjestelmät tai niiden osat sopivat keskenään yhteen.

Ulkomaankauppatilaston lisäksi tilastotietoja ulkomaankaupasta voidaan saada:

- kansantalouden tilinpidosta
- yritystilastoista
- maksutasetilastosta

Kaikkien neljän tilaston tulosten tulisi olla tietyssä suhteessa toisiinsa.

Kuitenkin yllä mainittujen tilastojen tietojen kokoaminen ja tuotanto seuraavat eri kansainvälisten järjestöjen kuten Eurostatin, Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), Taloudellisen yhteistyö- ja kehitysjärjestön (OECD), Yhdistyneiden kansakuntien (YK), Maailman kauppajärjestön (WTO) jne. suosituksia tietojen lähteistä ja metodeista.

Suomen Ulkomaankauppatilaston luvut poikkeavat Kansantalouden tilinpidon ja maksutasetilaston vastaavista tiedoista jonkin verran. Tilastokeskus ja Suomen Pankki tekevät joitakin täydennyksiä ja korjauksia kyseisiin lukuihin, jotta heidän julkaisemansa tilastot vastaavat kansantalouden tilinpidon (SNA) ja maksutasetilaston (BOP) suosituksia.

6. Tilaston laadintaprosessi

Tiedot Suomen ja yhteisömaiden välisestä tavarakaupasta eli sisäkaupasta saadaan Intrastat-tilastoilmoituksista, jotka tiedonantovelvolliset yritykset toimittavat tiettyyn tullitoimipaikkaan tilastointikuukautta seuraavan kuukauden 10. työpäivään mennessä.

Perustiedot Suomen ja kolmansien maiden välisestä tavarakaupasta saadaan tulli-ilmoituksista. Tuojan tai viejän on 1.1.1995 voimaan tulleen EY:n tullikoodeksin säännösten mukaisesti annettava jokaisesta tuonti- ja vientilähetyksestä lopullinen tulli-ilmoitus siihen tullitoimipaikkaan, jossa tullimenettelyyn asettaminen on tapahtunut. Määräaika lopullisen tulli-ilmoituksen antamiselle on tuonnissa 10 päivää epätäydellisen ilmoituksen jättöpäivästä (luovutuspäivä). Viennissä vastaava määräaika on 7 päivää.

Ahvenanmaan maakunta ei kuulu EU:n ALV-järjestelmän piiriin eikä niin ollen myöskään Intrastat-järjestelmän piiriin. Tämän vuoksi perustiedot Ahvenanmaan ja yhteisömaiden välisestä tavarakaupasta kerätään ulkokaupan tullausmenettelyllä. Tullausmenettelyllä kerätään tiedot myös Suomen kaupasta muiden EU:n ALV-järjestelmän ulkopuolelle jätettyjen alueiden (esim. Kanarian saaret) kanssa.

Tullitoimipaikkoihin toimitetut sisäkaupan tilastoilmoitukset ja ulkokaupan tulli-ilmoitukset esitarkistetaan, jonka jälkeen tiedot tallennetaan sisä- ja ulkokaupan tietojärjestelmiin. Tallennuksen yhteydessä ilmoitetut tiedot tarkistetaan erilaisten loogisuustestien ja ehdollisten testien avulla (ks. edellä 2. 6. tarkistuskorjaukset). Vastaavat tarkistukset suoritetaan myös sähköisessä ilmoittamisessa. Tarkastetuista ja hyväksytyistä tiedoista muodostetaan tuotanto-, tarkistus- ja raportointitietokannat. Näiden pohjalta suoritetaan Tullihallituksen tilastoyksikössä tietojen oikeellisuuden tilastolliset tarkistukset ja laaditaan tilastotulosteet sekä toimitetaan asianmukaiset julkaisut ja muut tuotteet jakeluun.